

Ljugarbänken

av

Björn Ljungquist

Varje dag som det var någorlunda hyggligt väder, brukade gubbarna träffas vid Ljugarebänken. Det var en gammal träbänk som stod uppe på Slottsberget vid Plåtslagargatan på Lindholmen. Bänken var antagligen ihopsnickrad för länge sedan av någon gammal varvsarbetare, som ville ha något bekvämt att sitta på när han satt och tittade ut över hamnen. Det var ett gott arbete han gjort. Bänken var fastsatt med stora kilar i berget och var orubblig. Det var antagligen skälet till att den över huvud taget stod kvar. Annars hade väl den som allting annat, som var gammalt, åkt på soptippen för länge sedan.

I dag var det Texas den gamle pensionerade motormannen, Pilo som hade jobbat på varvet som utefilare i hela sitt liv, Pekka en vinddriven mångsysslade globetrotter och Bernhardson före detta spårvägare, som träffades där. Pilo och Pekka hade kommit via ölhallen och redan fått ett par öl innanför västen. Pilo hade också med sig ett par flaskor i portföljen som matsäck.

Texas hade varit först och satt på sin vanliga plats längst till höger. De tre hade redan suttit ett tag när Bernhardson dök upp.

– Jaha, du vågade dig ut i dag också Bernhardson, sade Texas sakligt när han såg denne försiktigt kliva upp på berget från trottoaren. Ja, ja du är så välkommen så.

– Ja jag ville se vad det skulle bli för väder innan jag gick ut.

De fyra gubbarna hade visserligen känt varandra under flera år, men hade ändå en artig respekt för varandra. Tiden som de hade tillsammans här på bänken fick inte solkas ned av att någon blev stött eller anklagades för lögn. För ljög det var egentligen det enda de gjorde här uppe.

Bernhardson satte sig tungt och Pilo makade sig lite så han skulle få bättre plats.

– Ja en måste ut en sån här dag, sade Bernhardson och kisade ut över himlen. Det ser ju ut att

bli en fin dag, Nästan som när vi drog kabel ute på Långedrag, hösten 58.

Gubbarna rättade till sig, för nu visste de att det skulle komma en historia.

– Var det då ni sänade så in i helvitte me pengar, frågade Pekka försynt på sin sjungande dialekt och visade att han hade hört den historien förut.

Bernhardson nickade och fortsatte,

– Vi skulle dra nya kablar efter hela vägen ut till Saltholmen. Basen våran bara söp och ingen ting blev gjort. Då hittade vi på att anställa en massa påhittade extrafolk. Mest unga killar på driven, som bara behövde ställa upp med sina namn på lönelistan. Dom fick en tia om dagen och behövde bara komma in på morgonen, Sedan kunde dom gå. Vi gjorde jobbet och kvitterade ut deras lön. Jag tror att jag fick ihop över sju tusen den hösten. Ja minns i alla fall att jag köpte PV:n och en ny motor till snipan.

Såna jobb finns det inte nu för tiden. Å inte någon som kan jobba så heller, konstaterade han. Vi höll på från sex på morgonen å hängde i tills de blev mörkt. Men då var man ju ung å stark, avslutade han sin historia.

– Perkele, flikade Pekka in. Det var ju samma saken när vi röjde efter tyskarna i Helsinkin Satama. Tysken hade byggt stora jävla cementbunkrar runt hela hamnen, som skulle stoppa ryssen. Dom hade också placerat ut en massa stora kanoner och en jävla massa minor. När sedan freden kom och vi skulle röja hittade dom satans många kvarglömda minor där.

Pekka lade pannan i djupa veck, som om han försökte komma ihåg några riktigt viktiga detaljer från händelsen.

– Å fastän krigen var slut längesedan var dom tvungna att betala krigsrisk till oss att vi skulle jobba. Flera gånger om dagen smäll det någonstans och många goda finnar flög in i helvitte, skrattade Pekka mustigt.

– Va du mä under kriget? frågade Pilo intresserat.

– Nej satan, jag var bara sutton år den tiden krigen det slutade, fortsatte Pekka. Fast jag hann med mycket jävelskap ändå. Men min far och en bror kom inte hem från Karelen, den tiden vi slogs mot Ryssen.

– Ja du e ju yngre än vad jag är, fortsatte Pilo. Jag jobbade på varvet hela kriget. Därför slapp jag rycka in. Visst tjänade vi skapligt med pengar också, men det var ett jävla tempo.

Han halade upp en öl ut portföljen, öppnade den elegant med en nyckel och tog sig en klunk.

– Vi fick ju in flera minsprängda och torpederade konvojbåtar och dom hade grejer i lastrummen dom. Jag minns när det kom in en yankee som skulle till Murmansk. Hon hade blivit skadad av en magnetmina utanför Orkney Islands, men lyckades å ta sig in hit, med hela förliga lastrummet vattenfyllt. Innan vi dockade henne fick dom lossa all ammunition och annat skit som skulle till ryssarna. Dom hade ena jävla problem på östfronten då ryssen och dom allierade kunde bara hjälpa dom via Murmansk. De var massor av vapen och ammunition ombord, men också en massa käk och fint dricka. Jag vet hur stuvorna smög undan lådvis med fin amerikansk visky i lastrummen, för att kunna komma tillbaka och hämta det sedan. Men hon förhalades från 121:an i Lundbyhamnen och in på varvet, så grejerna tillföll oss, skrattade han. Ett tag hade jag så mycket visky hemma så jag kunde öppnat ett eget systembolag.

Texas som inte sagt ett ord, under tiden de andra gubbarna skroderade, såg tankfullt på sin gamla sura pipa. Tankarna kröp sakta fram ur hjärnans inre gömsle.

Kriget ja, han hade blivit torpederad två gånger och sedan legat beslagtagna med en kungsbackatanker, i Port Said i ett halvt år.

Men det var ändå inte kriget och alla dess hemska händelser som han mindes bäst. Han hade varit fruktansvärt rädd jämt när de låg ute till sjöss och då de väl kom till kaj helskinnade så hade han alltid dövat rädslan med massa sprit, på någon av de närmaste syltorna.

Nej det han tyckte bäst om att tänka på det var åren efter kriget. Då var han en vuxen karl och hade mer glädje av livet i hamnarna. Han hade gått iland i både USA och Australien och livnärt sig på allehanda småjobb. Men den roligaste tiden hade allt varit när han seglade med en Transare som hette Bolmaren på Västafrika.

Han seglade motorman och i Freetown hade de tagit ombord en massa crewboys, som skulle sköta lastning och lossning efter kusten, eftersom det varken fanns stuvare eller kranar i de primitiva afrikanska hamnarna. Crewboysen var storvuxna negrer som på resan bodde under luckseglen på fördäck. Till sig i maskin såg Texas alltid till att han fick någon hjälp. En gång var det en kille som hette Ahmanda Da Homa och hade kinderna fulla av stora sneda ärr. Man skar in det i ansiktet på barnen när de var små, för att det skulle visa vilken stam dom tillhörde.

Ahmanda visade sig vara en fullträff i maskin. Han lärde sig snabbt allting i maskinrummet och redan efter någon vecka vågade Texas lämna honom ensam under de långa stopptörnarna i olika hamnar. Med order att väcka Texas om det var något som han inte klarade av, utförde han samma jobb som en mönstrad motorman skulle ha gjort.

I Dakar hade Texas gjort sällskap med Ahmanda Da Homa i land. Han hade betalat honom tre pund och fjorton shilling som extra ersättning för alla stopptörnarna och därför hade Ahmanda bett att få bjuda på en öl i land. Han skulle handla lite till sina fyra fruar hemma i Freetown för pengarna, men ville ändå visa Texas sin tacksamhet.

De började med inköpsrundan och Texas förvånades över vad den store negern köpte. En rulle med ett bjärt färgat tyg och en annan rulle med något som såg ut som säckväv. Sedan köpte han sex eller sju par sandalliknande tofflor och en massa köksgeråd. Han stod också länge och tittade på en vit kaninpäls, men hängde sedan tillbaka den. När Texas frågade varför så svarade han att han gärna skulle vilja ge sin yngsta fru en sådan, men ansåg sig inte ha råd. Texas tog då upp de arton shilling som pälsjackan kostade, betalade och gav den sedan till Ahmanda. Denne mumlade rört ett tack.

Därefter gjorde de båda stan. Ahmanda hade inte så mycket kontanter kvar efter sina inköp, men det mesta de hittade på var väldigt billigt och Texas stod oftast för notan. När de sedan fram på nattkvisten vandrade tillbaka mot hamnen i mörkret, försäkrade Ahmanda Texas om att han måste besöka honom och hans familj, när fartyget kom tillbaka till Freetown.

Efterhand hade det vuxit fram en respektfull vänskap mellan Texas och den storvuxne negern och när de efter ett par månaders kajkande runt den Västafrikanska kusten återkom till Freetown, följde Texas med Ahmanda DaHoma hem.

Han bodde i utkanten av själva stan i ett område som var bebyggt med små hyddliknande gårdar omgärdade med ett plank eller ett flätat staket. Familjen bestod av, förutom de fyra fruarna, ett halvdussin barn och en äldre syster. Texas blev presenterad och fruarna hälsade skyggt. Den äldre systemen visade att det var hon som var familjens överhuvud när Ahmanda inte var hemma och rapporterade genast till brodern, vad som hade hänt på gården under tiden han varit borta. De övriga fruarna satte igång med att tillreda en måltid, som de dukade fram allt efter det de olika rätterna blev klara.

När de hade ätit frågade Ahmanda om Texas tyckte att han hade en fin familj och han svarade i berömmande ordalag. Ahmanda erbjöd då att Texas kunde få en av fruarna om han ville. Han skulle få välja vilken som helst, men systemen ingick inte i utbudet. Texas hade blivit aningen generad över erbjudandet, men förstod att Ahmanda gjorde det av välvilja och att det kanske hade uppfattats som oartigt att tacka nej. Han valde efter en liten stunds värderande, den fru som Ahmanda kallat sin yngsta. Hon som hade fått den vita pälsjackan. Ahmanda kallade till sig henne och sade att han tyckte att Texas valt rätt. Hon hade ännu inga barn fått, var ung och stark och kunde arbeta bra. Hon var klädd i ett blommigt höftskynke och hade runda fasta små bröst, en sak som hon tycktes helt omedveten om. Håret var hopsamlat i en stel klump uppe på huvudet.

Efter det för Texas ovanliga sättet att välja kvinna, placerades flickan som han inte trodde var mer än tretton eller fjorton år, intill honom vid bordet. Hon kunde ingen engelska så Texas fick låta Ahmanda översätta allt han ville säga till henne. Hennes namn var Nkvon och hon verkade inte ha något emot varken Texas eller själva förfarandet. Hon tyckte till och med att hon skänkts till en fin man.

Den natten tillbringade Texas med sin nya fru i en avskild del av den stora hyddan. Liggunderlaget var en flätad matta och till kuden bjöds det en blanksliten träklamp. Komforten var inget att skryta med, men Texas tyckte ändå att natten blev minnesvärd. Han tog ut ett par fridagar från jobbet ombord och kunde således

tillbringa nästan en vecka i Ahmanda Da Homas hem. Sängen upplevde han dock aldrig som bekväm, även om han snart vande sig vid både den och att ha den lilla späda flickan intill sig på nätterna. De övriga fruarna och barnen vande sig också snart vid hans närvaro.

Redan efter ett par dagar hade han kommit underfund med att den stora hårklumpen, som kvinnorna hade uppe på huvudet preparerades med koskit. Äcklad hade Texas frågat sin värd varför och denne hade svarat att man gjorde så för att kvinnorna skulle få ett rakare hår. Det ansågs finare på det viset. Den dagen tog Texas med sig sin fru ned till ån som rann förbi gården och tvättade henne. Med den stora tegelstenslika bruna tvålen tvättade han hela flickan och hade att göra i nästan en hel kvart innan allt hon hade kletat i håret var borta. Under tiden som Texas höll på, stod de andra kvinnorna på gården vid åkanten och fnittrade. Flickan grät och skämdes i sin nesliga situation, men stod lydigt kvar. Efter tvagningen bredde hennes stora svarta hår ut sig som en stålullsturban och Texas såg sig tvungen att frisera den med en sax.

När Ahmanda kom hem efter arbetet och fick berättat för sig vad som hade hänt under dagen och fick reda på att Texas tyckte att det var äckligt med koskit i håret. Samt att han tyckte att det alls inte gjorde något att det var krulligt, beordrade han samtliga kvinnor ned till ån för att genomgå samma behandling. Sedan sade han till Texas att det var en gammal afrikansk tradition men att han nu skulle bryta den eftersom hans vän inte tyckte den var bra.

När veckan var slut och Texas skulle återvända till fartyget, som skulle gå tillbaka till Sverige, överlämnade han de sista afrikanska punden han hade kvar till Ahmanda. Han hade köpt en trampcykel till Nkvon och också hunnit med att lära henne cykla. Ahmanda lovade att ta hand om både frun och cykeln. Pengarna skulle han ha om det behövde köpas något till henne när Texas hade rest. Ahmanda frågade också om han fick använda Nkvon till att arbeta på gården och det gav Texas sitt tillstånd till.

Därefter tog det nästan sex månader innan Texas åter kunde gå iland i Freetown. Han hade mönstrat en SWAL-båt som gick på trampfart och nästan glömt av sin lilla svarta fru. Men när de ställde kosan mot Sierra Leone och Freetown, var han den förste som gick iland och ilade iväg för att träffa henne. De blev alla glatt överraskade när han kom tillbaka, men Ahmanda berättade att han var arbetslös. Han hade kommit i onåd hos den mäktige fackföreningsbasen som bestämde över vem som fick jobb som crew ombord i båtarna och inte.

Så han hade inte haft något jobb på ett par månader nu. Av de pengarna som Texas lämnat hade det gått åt två pund till ett läkarbesök och nio shilling till en reparation på Nkvons cykel. Texas lugnade vännen med att allt var i ordning.

Senare på dagen efter satte Texas på sig en rederimössa och tog Ahmanda med sig ned till fackföreningskontoret. Basen som var en stor fet neger tittade oroligt på Texas när denne slet upp dörren till kontoret och klev in och frågade med hög röst:

– Vad i helvete är detta frågan om? Fick inte rederiet bestämma över vilka som de ville ha ombord i sina båtar?

Basen tittade förskräckt på Texas som fortsatte:

– Om inte du omedelbart ser till att Ahmanda och de andra som vi brukar ha som crewboys kommer tillbaka, så skall vi hitta en bättre fackförening till att sköta våra affärer i fortsättningen.

Basen svettades och nickade vettskrämt.

– Och så vill jag inte veta om några repressalier mot dem, fortsatte Texas. Ahmanda och jag har ständig kontakt med varandra. Får jag höra att du hittat på något så

kommer jag tillbaka med en gång och då blir det inte roligt för dig och din jävla fackförening, avslutade han.

När de senare gick tillbaka till Ahmandas hus hade Texas förvissat sig om att basen skrivit ett livslångt kontrakt med vännen på ett pappersark med rederiets namn tryckt på. Ett sådant papper skulle någon fackföreningsbas aldrig våga schabbla med. Så Ahmanda behövde säkert inte vara orolig för att hamna utanför arbetslistorna någon mer gång och inte heller skulle de våga försöka lura honom på högre fackföreningsavgifter.

Pipan hade tagit slocknat och Texas knackade ur den försiktigt mot kanten på bänken. Sedan gjorde han omsorgsfullt ren den och stoppade i ny tobak. Ja det hade varit en bra tid det. Vad han upplevt i Freetown och om den lilla Nkvon, skulle han ta och berätta för gubbarna nästa gång. De skulle kanske inte tro honom, men det gjorde inget. Han visste hur det varit och han hade ändå sina egna minnen kvar.

Solen hade passerat över staden och höll på att gå ned ute vid Vinga. Gubbarna satt tysta en stund och betraktade sin stad. Den var vacker och det var tur att de hade den här bänken så att de bara kunde sitta och titta ut över hamnen och berätta lite om sina minnen för de andra.